

Ali təhsil müəssisələrində Azərbaycan tarixinin tədrisində interaktiv müəhazirələrdən istifadə probleminin tədqiqi vəziyyəti

Sahil Sədrəddin oğlu Bayramov
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
E-mail: sbayramov25@gmail.com

Rəyçilər: t.ü.e.d., prof. C.M. Cəfərov,
p.ü.e.d., prof. M.M. Əmirov,

Açar sözlər: müəhazirə, aktiv və interaktiv tədris metodları, elektron tədris vəsaitləri, interaktiv müəhazirə, əks əlaqə, tədqiqi səviyyəsi

Ключевые слова: лекция, активные и интерактивные методы обучения, электронные средства обучения, интерактивная лекция, мнение, исследовательский уровень

Key words: lecture, active and interactive teaching methods, e-learning aids, interactive lecture, feedback, research level

Bu gün ənənəvi universitet müəhazirəsinə çox saylı tənqidlər ünvanlanır. Tədqiqatçılar – M.V. Bulanova–Toporkova, A.V. Duhavneva, L.D.Stolyarenko, S.İ. Samygin, G.V. Suchkov, V.E. Stolyarenko qeyd edirlər ki, “tədrisin müəhazirə formasının böhranı ilk növbədə onunla bağlıdır ki, bu təlim forması təhsildə şəxsiyyətyönlü və səriştəlilik-fəaliyyəti yanaşmaları prinsiplərinə uyğun gəlmir” (1, s. 245-357). Materialın müəhazirə təqdimatının əleyhdarları, xüsusilə R.R. Sadekov, V.V. Levçenko (2, s. 176-178), İ.A. Ostapenko, İ.E. Krolivetskaya (3, s. 77-81), M.M. Əmirov, İ.H. Cəbrayilov “ənənəvi təhsil formasının müxtəlif çatışmazlıqlarını, o cümlədən müəhazirəçinin monoloqunu, auditoriyanın passivliyini və əks əlaqənin olmadığını qeyd edirlər .

Monoloq müəhazirə üçün xarakterik xüsusiyyət olaraq qalır. Dialoq qabiliyyətinin zəifləməsi, laqeydlilik və çevikliyin olmaması müəllimlərin peşəkar deformasiyasıdır. Müəhazirəçinin monoloqu auditoriyanın passivliyinə gətirib çıxarır. Şagirdlər özlərini bərabər öyrənmə subyektləri kimi hiss etmirlər, alınan məlumatlar əsasında öz şəxsi düşüncələrinin qurmurlar. Sadəcə olaraq guya dinləyirlər, materialı yazır və əzbərləyirlər. Müəhazirəçi ilə tələbələr arasında qarşılıqlı əlaqənin olmaması əks əlaqənin olmaması deməkdir, onsuz öyrənmədə irəliləyiş mümkün deyil. Müəllimin şagirdin hərəkətlərinə vaxtında, konstruktiv, obyektiv reaksiya vermədən hər hansı bir təhsil formasının səmərəliliyi yüksək ola bilməz.

Bununla əlaqədar olaraq elmi-pedaqoji ədəbiyyatda müəhazirənin təlimin təşkilinin başqa formaları ilə əvəz edilməsi barədə fikirlər səslənir. Belə ki, müəhazirələr olmadan tələbələrin müstəqil olaraq faktlar silsiləsində istinad nöqtələrini tapması, ziddiyyətli anlayışları müqayisə etməsi və çoxsaylı materialı sistemləşdirməsi çətindir. Bundan əlavə, müəhazirəçinin tələbələrə şəxsi emosional təsiri, birgə yaradıcılıq və həqiqi dialoq (qarşılıqlı mübadilə və şəxsi nöqtəyi-nəzərlərlə zənginləşmə) gələcək mütəxəssislərin təhsil və tərbiyəsində mühüm rol oynayır. F.V.Şaripov qeyd edir ki, “Müəhazirə fərdin bütün sərvətinin sistemli, canlı, müəllimin təhsilalanların daxili dünyası ilə birbaşa əlaqəsinin çox təsirli formasıdır” (4, s. 145). F.V.Şaripov həmin yazısında müəhazirənin, eləcə də təlim metodlarının vacibliyini vurğulamaqla demək istəyir ki, təlimdə müəhazirə həll edici rola malikdir.

Araşdırmalardan aydın olur ki, ali təhsil müəssisələrində ictimai-humanitar fənlərin tədrisində interaktiv müəhazirələrdən istifadə problemi avropadakı ali məktəblərdə demək olar

ki, öz həllini tapmışdır. Ənənəvi mühazirələrdən istifadə Rusiya və keçmiş ittifaqın subyektlərində hələ də qalmaqdadır.

Bu məqalənin məqsədi tələbələrin idrak fəallığını artırmaqla təhsilin ənənəvi mühazirə formasının çatışmazlıqlarını aradan qaldırmaq yollarını göstərməkdir. Mühazirənin çatışmazlıqlarını göstərmək üçün aparılmış bir sorğuya istinad etmək istərdik.

2019-cu ildə tədrisin mühazirə formasının çatışmazlıqlarını müəyyən etmək üçün "MIET" Milli Tədqiqat Universitetinin (ILPO NRU MIET) Dilçilik və Pedaqoji Təhsil İnstitutunun ikinci kurs 30 tələbəsi arasında sorğu keçirilmişdir. Sorğunun nəticələri cədvəl 1-də təqdim olunur.

Cədvəl 1

ILPO NRU MIET tələbələri arasında sorğunun nəticələri

№	Anket sualları	Cavab variantları	Nəticələr %
1.	Mühazirələr adətən hansı formada keçirilir?	a) ənənəvi (təbaşir, lövhə)	27
		b) tədris vasitələrindən istifadə etmək	73
2.	Tələbələr, eləcə də müəllimlə tələbələr arasında qarşılıqlı əlaqə necə təşkil olunur?	a) zəif qarşılıqlı əlaqə	87
		b) aktiv qarşılıqlı əlaqə	13
3.	Mühazirəçidən nə dərəcədə müntəzəm rəy alırsınız?	a) nadir hallarda	90
		b) müntəzəm olaraq	10

Aparılmış sorğu göstərdi ki, mühazirələr adətən elektron tədris vasitələrindən istifadə edilməklə aparılsa da, onlar sözün həqiqi mənasında interaktiv deyil. Respondentlər təhsil prosesinin iştirakçıları arasında qarşılıqlı əlaqənin aşağı səviyyəsini və zəif əks əlaqənin olduğunu qeyd etmişlər. Mövcud vəziyyəti necə düzəltmək olar? Mühazirələrdə tələbələrin idrak fəaliyyətinin interaktiv metodlar və elektron təlim vasitələrinin köməyi ilə intensivləşdirilməsi məqsəduyğun görünür. Yada salaq ki, tədris metodlarının tipologiyası üçün əsas kimi təlim prosesində şagirdin rolu götürülür. Bu baxımdan R.A.Kudbiddinova yazır: "Təlim prosesində tələbələrin idrak fəallığının səviyyəsindən asılı olaraq, passiv, aktiv, interaktiv öyrənməni ayırd etmək olar" (5, s. 136). R.A.Kudbiddinova burada tələbələrin idrak fəallığı ilə təlim metodlarının əlaqəsini vurğulamaqla demək istəyir ki, təlimdəki fikri fəallıq həll edici rola malikdir, təlimin sonunda peşəkar motivlər və maraqlar, kommunikativ qabiliyyət və bacarıqlar yaradır.

Aktiv və interaktiv metodlar tələbələri passiv metodlardan daha çox cəlb edir. Bu baxımdan L.N. Vavilova və T.S. Panina yazır: "Fəal metodlardan istifadə edildiyi halda, şagirdlərin təlimdə fəallıq vəziyyətinə gətirilməsi əsasən müəllimlə qarşılıqlı əlaqə (dialoq) əsasında qurulur" (6, s. 176).

D. Johnson, R. Johnson və E. Johnson-Holubek interaktiv mühazirələrin səciyyəvi cəhətini qeyd edərək yazır: "İnteraktiv metodlardan istifadə zamanı tələbələr bir-biri ilə daha çox ünsiyyət qururlar (poliloqda iştirak edirlər)" (7).

Poliloqda şifahi və ya yazılı məlumat mübadiləsi baş verir, bu zaman informasiyanın qavranılması və əmələ gəlməsi prosesləri bir-birini əvəz edər və ya üst-üstə düşə bilər. Tələbələr

eyni vaxtda həm danışa, həm də dinləyə, dərslər vaxtından maksimum istifadə edə bilərlər. Fəal və interaktiv metodlar şəxsiyyətyönlü və fəaliyyət-səriştə əsaslı yanaşmalar prinsiplərinə ən uyğundur, çünki onlar əməkdaşlıqda öyrənməyi nəzərdə tutur və həm tələbələr, həm də müəllim təhsil prosesinin subyektləridir. Ənənəvi məlumat zənginliyini mühazirə zamanı aktiv və interaktiv strategiyaların həvəsləndirici təsiri ilə birləşdirmək universitetdə mühazirənin yuxarıda göstərilən çatışmazlıqlarını aradan qaldırmağa imkan verir.

Bundan əlavə, informasiyalaşdırma kontekstində universitet mühazirələrinin effektivliyini artırmaq üçün elektron təlim vasitələrindən (ETV) istifadə perspektivli görünür. Bu kontekstdən A.R. Polyanin, S.N. Korotun (8, s. 172-184), N.Y. Rajina (9, s. 217-219), Y.Y. Çikina (10, s. 204-210) elektron təlim vasitələrinin vacibliyini səciyyələndirərək yazırlar: “Müasir mühazirələri multimedia təqdimatları, video nümayişlər və interaktiv lövhədən istifadə olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil”. Lakin sorğunun göstərdiyi kimi, təkcə ETV-dən istifadə ənənəvi mühazirəni interaktiv mühazirəyə çevirmir. Tədris prosesinin səmərəliliyini artırmaq üçün tələbələrə həqiqi dialoqu təmin etmək üçün elektron vasitələrdən istifadə edilməlidir.

İlk olaraq interaktiv mühazirə metodunun mühazirə-mətbuat üsuluna nəzər yetirək. Mühazirə-mətbuat konfransı fəal təlim metodlarının təcəssümüdür. O, konkret mövzu üzrə şagirdlərin suallarına müəllimin cavabı formasında baş verir. Mühazirə-mətbuat konfransının uğurla keçirilməsi müəyyən addımların atılmasını tələb edir. Birinci mərhələdə mühazirəçi tələbələrə mühazirənin mövzusunun elan edir və evdə müstəqil iş üçün materialları tövsiyə edir. Müəllim tələbələrə izah edir ki, onların vəzifəsi təkcə materialı müstəqil öyrənmək deyil, həm də müəllimdən cavab almaq istədikləri bir və ya iki sual hazırlamaqdır. İkinci mərhələdə tələbələr evdə işləyir və təklif olunan materialı öyrənərək suallar hazırlayırlar. Onlar bu sualları əvvəlcədən elektron şəkildə müəllimə göndərə və ya özləri ilə mühazirə gətirə bilərlər. Və nəhayət, üçüncü mərhələdə müəllim mühazirəni tələb olunan qaydada aparır.

Belə mühazirənin aparılması forması müəllimin tələbələrin sualları ilə əvvəlcədən tanış olub-olmamasından asılıdır. Müəllim tələbələrin suallarını əvvəlcədən almışsa, mühazirə bütövlükdə, problemin əlaqəli təqdimatı kimi oxunur, bu zaman cavablar tərtib edilir. Tələbələr dərslə özləri ilə suallar gətirirlərsə, bu zaman mühazirə brifinq formasında keçirilir, yəni dinləyicilərin verdiyi bütün suallara qısa cavablar verilir. Belə bir mühazirə blits-oyun xarakteri daşıyır. Dinləyicilər təxribatçı suallar verə bilərlər. Müəllim istənilən suala cavab verməlidir. Belə bir mühazirə müəllimin özü üçün bir növ imtahana çevrilə bilər. Mühazirəçi təkcə materialı mükəmməl bilməli, həm də auditoriya ilə əlaqə qurmağı, sürətli cavab və yumor hissi olmalıdır. Bəziləri üçün ən uğurlu suallar, müəllim müəllifləri bonus xalları ilə həvəsləndirə bilər. İnteraktiv mühazirə-mətbuat konfransı tələbələrin müstəqil işini və zehni fəaliyyətini aktivləşdirməyə imkan verir. Bundan əlavə, mühazirə-mətbuat konfranslarının keçirilməsi müəllimə rəy almağa, tələbələrin anlamaqda hansı çətinliklərlə üzləşdiyini öyrənməyə imkan verir. Mövzu ilə bağlı müxtəlif suallar verir və onlara materialı daha yaxşı başa düşməyə kömək edir. Qarışıq tapşırıqları olan mühazirə ənənəvi formanı interaktivlik elementləri ilə birləşdirir. Hesab edirik ki, belə bir mühazirənin tələbələrin diqqətini, təfəkkürünü, idrak fəallığını artırmaq üçün böyük potensialı var. Ayrı bir mühazirədə siz yalnız bir kəşmiş tapşırıqdan, ya da bir neçə fərqli tapşırıqdan istifadə edə bilərsiniz.

Bir qrup ali məktəb müəllimi interaktiv mühazirə metodunun başqa bir üsulu olan mühazirə-annotasiyadan istifadə edir. Annotasiya başqa bir interaktiv fəaliyyətdir. Tələbələrə müəllimin təqdim etdiyi məlumatın annotasiyasını (mühazirədən bir parça) yazmaq tapşırığı verilir. Sonra tələbələr komandalar təşkil edir və komandalarında ən yaxşı annotasiyanı seçirlər. Hər komandadan ən yaxşı referat auditoriyaya ucadan oxunur və əsaslandırılmış müzakirə yolu ilə

ən yaxşı referat seçilir. “ Mühazirənin bu bölməsində siz komandalarda zehni xəritələr tərtib etməyi məşq edə bilərsiniz (ağıl xəritələri). Xəritə tərtib edildikdən sonra ictimaiyyət tərəfindən müdafiə olunur. Xəritələri, təbii ki, həm əl ilə, həm də elektron alətlərin köməyi ilə çəkmək olar” (11, s. 283-288).

Kiçik situasiya problemlərinin həlli (case study) və ya mühazirənin mövzusu ilə bağlı video çarxlara baxıb təhlil etmək də təsirli görünür. Və nəhayət, tələbələrə özlərini bir müəllim kimi sınaq imkanı verə bilərsiniz - tələbə mini layihələri (mini təqdimatlar) istifadə edin. Tələbələr müəllimin rəhbərliyi altında evdə lazımi material hazırlayıb və bir neçə dəqiqə ərzində mühazirə zamanı təqdim edirlər, özlərini mühazirəçi kimi sınayırlar. Onların təqdimatları dinləyici-tələbələr tərəfindən müzakirə olunur. Tələbələrin sayı 30 nəfərdən çox olmadıqda mühazirə-seminar daha səmərəli olur. Bu öyrənmə modeli həm də xüsusişdirilmiş qrupa kimi tanınır. Tələbələrə əvvəlcədən mühazirə mətni elektron formada göndərilir və mübahisəli və müzakirəyə çıxarılan sualların siyahısı, öyrənilməsi üçün mənbələrin siyahısı da təklif olunur. Tələbələr lazımi materialları öyrənməli, materiala münasibətini formalaşdırmalı və sonra mühazirə zamanı onu arqumentlərlə müdafiə etməlidirlər. Bu cür mühazirələrdən istifadə edərkən müəllim hazırlaşmalıdır ki, xüsusən ilk vaxtlarda “xüsusişdirilmiş qrup” tələbələrin dəstəyini almaya bilər. Onlardan bəziləri bilərəkdən etinasızlıq nümayiş etdirə bilər. Ev tapşırığının hazırlanmasına cavabdeh olan mövzunu bilə bilər, digərləri sadəcə oxuduqlarını təkrarlayırlar. Müəllimin vəzifəsi tələbələrə ardıcıl və səbirlə izah etməkdir ki, oxunanlara tənqidi münasibət tələb olunur, mühazirə mövzusunda əsaslandırılmış bəyanat, diqqətli hazırlıq, yüksək ümumi inkişaf səviyyəsi, nəinki bu mövzunun yanında daha əvvəl işlənmiş material, geniş dünyagörüşü və erudisiya tələb olunur.

Psixoloji çətinlikləri aradan qaldırmaq və motivasiyanı qorumaq üçün müəllim tələbələri kiçik qruplarda işləməyə və digər qruplarla müzakirəyə dəvət edə bilər. Mühazirə-seminar yaxşı təşkil olunarsa, tələbələrdə materialı tez təhlil etmək, rəqib kimi çıxış etmək, sərbəst fikir mübadiləsi aparmaq, kollektivdə qarşılıqlı fəaliyyət göstərmək, intellektin inkişafı, mədəni səviyyənin yüksəldilməsi üzərində müstəqil işləmək bacarığını formalaşdırmağa imkan verir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, mühazirələrin forması bir-birindən xeyli fərqlənə bilər, lakin istənilən mühazirə üçün tətbiq olunan ümumi tələblər var. Onlardan biri əks əlaqə saxlamaqdır. Mühazirələrdə interaktivlik fenomenini yaradan daimi əks əlaqənin olmasıdır. Tələbələrin mühazirəyə hazırlığının yoxlanılması, auditoriyadan “işarə” istəməsi, bonus xalları ilə mühazirə zamanı tələbələrin verdiyi maraqlı sualların həvəsləndirilməsi, mühazirə zamanı qeydlərin nəzərdən keçirilməsi, assosiativ əlaqələr qurmaq üçün tələbələrlə əlaqə qurulması, nəzəriyyənin praktiki nümunələrlə möhkəmləndirilməsi, tələbələr üçün imkanlar təkbaşına ümumiləşdirmə/nəticə çıxarır, dinləyicilərin emosional reaksiyasını müşahidə etmək istənilən mühazirə üçün vacibdir. Mühazirədə ənənəvi əks əlaqə vasitəsi həm də mühazirənin son dəqiqələrində tələbələrə verilən nəzarət sualı və ya bir sıra nəzarət suallarıdır. Suallar üçün sözdən şifahi cavab və ya ayrıca vərəqdə yazılı cavablar tələb olunur. Cavabların sonrakı təhlili müəllimə tələbələrin materialı nə dərəcədə öyrəndiyini öyrənməyə, qaibləri müəyyən etməyə imkan verir.

Bir qrup avropalı ali məktəb müəllimləri Kahoot kimi e-təlim alətlərindən istifadə etməyi təklif edir və mühazirənin sonunda nəzarət sualları üzərində işi daha səmərəli təşkil etmək üçün Google Forms xidmətini, təklif edirlər.

Mobil proqram Kahoot! Multimedia auditoriyasında istifadə üçün nəzərdə tutulmuşdur - müəllim sualı əsas ekranda göstərir və tələbələr ona planşet və ya telefonlarından cavab verirlər. Kahoot! suallara fərdi, cüt və ya kiçik qruplarda cavab verməyə imkan verir. Kompüter

xal saxlayır. Ən yüksək bal yalnız düzgün deyil, həm də tez cavab verənə verilir. Hər bir komandanın irəliləyişi əsas ekranda görünür ki, bu da rəqabət ruhunu qorumağa və motivasiyanı artırmağa kömək edir.

Google Formalar xidməti, Google Sənədlər ofis dəstindəki vasitələrdən biri kimi, onlayn testlər yaratmağa da imkan verir. Tələbə öz sürəti ilə cib telefonu, planşet və ya kompüter vasitəsilə suallara birbaşa mühazirə ilə cavab verə bilər və nəticələrini ballarla görə bilər. Kahoot-dan fərqli olaraq bu xidmət tələbələr arasında rəqabət üçün nəzərdə tutulmayıb. Lakin bu, müəllimə rəy və birgə yaradıcılıq üçün bir sıra maraqlı imkanlar verir. Siz, məsələn, müəllim yoldaşlarınız və ya tələbələrlə birlikdə test yarada, açıq suallar və müxtəlif növ qaralı suallar əlavə edə, sonradan təhlil etmək üçün cavabları cədvəldə toplaya və ya onlara qrafik hesabat kimi baxa bilərsiniz.

Mühazirənin sonunda tələbələr bütün sualları cavablandırdıqdan sonra həm test nəticələrini, həm də elektron ərizələrin hər birinin didaktik potensialını müzakirə etmək tövsiyə olunur. Refleksiya, öyrənilənlərin dərk edilməsinə, öyrənilməsinə kömək edir. Təhsilin qabaqcıl mərhələsində tələbələr müxtəlif mikro mövzular üzrə müstəqil testlərin yaradılmasına cəlb etməyi mümkün hesab edirik. Bu, materialın daha dərinlən mənimsənilməsinə kömək edir və əldə edilmiş İKT səriştəsi gələcəkdə tələbələr üçün çox faydalı ola bilər.

Azərbaycan tarixinin tədrisində interaktiv mühazirələrdən istifadə problemini öyrənərkən müəyyən etdik ki, interaktiv mühazirələrdən istifadə problemi Avropada geniş tədqiq edilərək öyrənilmişdir. Azərbaycanda bu problem tədqiqat obyektini kimi seçilməmişdir. Həmin problemin tədqiqinə çox böyük ehtiyac var.

Məqalənin aktuallığı. Ali təhsil müəssisələrində Azərbaycan tarixinin tədrisində interaktiv mühazirələrdən istifadə probleminin tədqiqi vəziyyətini üzə çıxarmaqdır. Eləcə də ictimai fənlərin tədrisində çoxsaylı interaktiv mühazirələrin formaları ilə tanış etməkdir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Məqalədə əldə olunan nəticələr tarixin tədrisi metodikası elminin nəzəri əsaslarının zənginləşməsinə bir töhfədir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Tələbələrin idrak fəaliyyətini gücləndirmək üçün təlim zamanı interaktiv təlim metodları və elektron tədris vasitələrindən istifadə etməklə uğurlu nəticə alınır ki, bu təcrübədən də ali məktəb müəllimləri gündəlik pedaqoji fəaliyyətlərində istifadə edə biləcəklər.

Ədəbiyyat

1. Буланова-Топоркова М.В., Духавнева А.В., Столяренко Л.Д., Самыгин С.И., Сучков Г.В., Столяренко В.Е. Педагогика и психология высшей школы: учебное пособие для студентов и аспирантов высших учебных заведений. Ростов н/Д: Феникс, 2002, 544 с.
2. Садеков Р.Р., Левченко В.В. Недостатки лекции как части семинарской формы обучения в современных вузах // Дискуссия. 2013. № 9 (39). С. 176-178.
3. Остапенко И.А., Кроливецкая И.Е. Недостатки лекционной формы обучения и пути их преодоления // Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2016. Т. 23. С. 77-81. [Электронный ресурс]. URL: <http://e-koncept.ru/2016/56397.htm> (дата обращения: 08.08.2019).
4. Шарипов Ф.В. Педагогика и психология высшей школы: учебное пособие. М.: Логос, 2012. 448 с.
5. Kutbiddinova, R.A., 2014. Methods of active social-psychological training: study guide. YuzhnoSakhalinsk: SakhsU, pp: 136.

6. Вавилова Л.Н., Панина Т.С. Современные способы активизации обучения: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М: Издательский центр Академия, 2008. 176 с.

7. Джонсон Д., Джонсон Р., Джонсон-Холубек Э. Методы обучения. Обучение в сотрудничестве / Пер. с англ. З.С. Замчук. СПб.: Экономическая школа, 2001. 256 с.

8. Полянин А.Р., Коротун С.Н. Методика использования презентации на лекции в вузе: современный дискурс // Отечественная и зарубежная педагогика. 2017. Т. 1. № 4 (41). С. 172- 184.

9. Ражина Н.Ю. Методические особенности использования мультимедийного сопровождения лекций в вузе // Омский научный вестник. 2010. № 2 (86). С. 217-219.

10. Чикина Ю.Ю. Особенности использования активных форм организации лекционных занятий с использованием информационных технологий // Научные ведомости БелГУ. Серия: Гуманитарные науки. 2013. № 27 (170). С. 204-210.

11. Давиденко Е.С. Электронные информационные карты для подготовки студентов к иноязычному профессиональному общению // Информационно-коммуникационные технологии в лингвистике, лингводидактике и межкультурной коммуникации: Сб. статей. Вып. 6. М.: Центр дистанц. образования: Факультет иностр. яз. и регионоведения МГУ имени М. В. Ломоносова; Изд-во «Университетская книга», 2014. С. 283-288.

С.С. Байрамов

Состояние исследования проблемы использования интерактивных лекций в обучении истории Азербайджана в высших учебных заведениях

Резюме

В статье обосновывается актуальность проблемы. Определены дидактические и воспитательные направления использования интерактивных лекций высших учебных заведений. Изучены и обобщены многочисленные научные и педагогические стороны литературы, связанные с изучением решения проблемы. Многочисленные интересные варианты интерактивных лекций нашли отражение и в методической литературе. Достаточно изучены достижения европейских ученых в области применения интерактивных лекций.

При изучении уровня развития проблемы в статье стало ясно, что группе ученых не удалось досконально изучить проблему. Участники второй группы смогли изучить проблему на среднем уровне. Людей из третьей группы эта проблема вообще не интересовала.

S.S. Bayramov**The state of research of the problem of using interactive lectures in teaching the history of Azerbaijan in higher education institutions****Summary**

The article substantiates the urgency of the problem. Didactic and educational directions of using interactive lectures from higher education institutions have been identified. Numerous scientific and pedagogical literatures related to the study of the solution of the problem have been studied and generalized. Numerous interesting variants of interactive lectures are also reflected in the methodical literature. The achievements of European scholars in the field of application of interactive lectures have been sufficiently studied.

While studying the level of development of the problem in the article, it became clear that a group of scientists could not study the problem thoroughly. Those in the second group were able to study the problem at an intermediate level. Those in the third group were not interested in the problem at all.

Redaksiyaya daxil olub: 01.07.2022